

A 4193

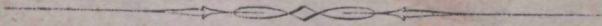

nr 4 193.

U B D = raamat.

Keiserliku Raadliku
Ra. kogu lank. 1916.

Wiljandis.

Trükitud J. Feldt'i juures.

1877.

Дозволено цензурою.
Ревель, 23. Мая 1877.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiiviraamatukogu

36533

A b d e g h i j k l m n
o p r s t u w ä ö ü.

A B C D E F G H I J K L M N

O P Q R S T U V W X Y Z Ü.

Ab
ad
ag
ai
ah
ak
al
am
an
ap
ar
as
at
au
aw

Eb
ed
eg
ei
eh
ek
el
em
en
ep
er
es
et
—
ew

Ib
id
ig
ii
ih
ik
il
im
in
ip
ir
is
it
iu
iw

Ob
od
og
oi
oh
ok
ol
om
on
op
or
os
ot
—
ow

Ub
ud
ug
ui
uh
uk
ul
um
un
up
ur
us
ut
uu
uw

Ba
Da
Ga
Ha
Ja
Ka
La
Ma
Na
Pa
Ra
Sa
Ta
Wa

be
de
ge
he
je
ke
le
me
ne
pe
re
se
te
we

bi
di
gi
hi
ji
ki
li
mi
ni
pi
ri
si
ti
wi

bo
do
go
ho
jo
ko
lo
mo
no
po
ro
so
to
wo

bu
du
gu
hu
ju
ku
lu
mu
nu
pu
ru
ju
tu
wu

Al
as
aed
aeg
ai
ait
auu
aut
aur
eit
öö
ön
öel
on
öun
and
arm

els
ilm
oks
org
ots
nif
üfs
arft
Eltz
erf
Hal
hunt
harf
hais
hand
hein
helm

hilp
hind
hing
hirn
Ja
jalg
järg
jöud
järf
järw
jaht
Rot
tuf
toun
kael
kaew
kaup

laus
loer
kuiw
käis
karp
kajf
kimp
king
kits
kolm
kulb
kurg
käjn
köht
kört
körw
kärn

Zinn
luff
laew
laud
laul
lant
löng
leib
laps
lehm
leht
linn
luft
Maa
maks
mets
muhf

mäng
mall
Napp
nön
nöel
nöps
nahf
nurf
Pea
pael
pail
pois
poeg
pois
püs
paks
palf

part	Sapp	film	tall	tõug	wast
pilw	jepp	fild	tüff	tark	warš
Raud	řift	řurm	tuhf	Woi	wend
räim	řaun	řuits	tund	waff	wälf
řift	řant	řüld	täht	will	wõrk
rind	řarw	Tõõ	taim	waim	waew
rouf	řalf	torm	tařf	wafš	wald

Nast	haaf	riif	loof	luuf	rõõm
kaal	řaan	řool	řüüd	mees	kaarn
hoop	řoof	uus	hiir	juur	kool
řeen	řaas	řlaas	tuul	mõõf	tõõ
řaar	lõõf	řõõt	poom	püüf	nõõr
řoor	loom	Řeet	riiw	moon	laat
řiim	roop	waat	kraaw	rood	riid
äär	eest	hoog	wiil	uus	hääf
rõõřf	wõõ	rüüd	řaag	řeet	tiiw
hool	tuum	wiis	põõr	kuus	woor

Nast on piif.
 Tee on lai.
 Laud on fuur.
 Kuub on uus.
 Nälg on fuur.
 Äär on järeřf.
 Mo kõht on täis.
 Koer on hull.
 Peips on fuur järew.
 Laps on laiřf.
 Koer on truu.
 Wars on noor.
 Ruff poolt tuul on?

Ilm on kuuw.
 Sull on tõlp keel.
 Tal on tark meel.
 Kamm on arw.
 Leib on küps.
 Leib on näřf.
 Mees on leřf.
 Kirf on leřf.
 Kell on pool kolm.
 Mees on maas.
 Laps sõõb ja joob.
 Lind on kääs.
 Järeğ on kääs.

Linn on fuur.
 Lõng on keerd.
 See on liig.
 Noor kuu on kääs.
 Lõõts on tuult täis.

Ta süi on fuur.
 Üks hea kord lund.
 Tuul on külm.
 See on auus, kes head teeb.
 Pang on wett täis.

A-bi	Jaa-ni-kuu	ka-tel	Mah-la-kuu
Aa-dam	i-hu	Kei-fer	Ma-ret
a-der	i-lu	kin-nas	Ma-ri
a-hi	In-gel	ki-ri	Mih-kel
ah-ne	jõ-gi	ki-wi	mõ-te
ah-nus	i-sa	kõ-ha	mõis-tus
a-ni	Ji-sak	ko-hus	Ma-ba
a-ru	Jü-ri-kuu	ku-hi	nä-dal
a-ri	Ju-mal	kü-la	nae-ne
Ch-te	i-me	ku-ri	nä-pud
e-lu	Kad-ri	Zah-ke	ne-li
e-ma	ka-bi	lah-ti	ni-mi
Ge-wa	kä-gu	lais-kus	ni-na
e-maf	käm-mal	lam-mas	nõ-gi
Ha-be	kä-fi	Lau-pääm	nü-ga
hå-bi	kah-ju	la-wa	S-de
hå-da	kaa-sif	lei-sif	õi-ge
hai-ge	ka-la	li-ha	õi-gus
haa-mer	kan-nel	li-na	õ-lu
ham-mas	kan-gas	Zoo-ja	õmb-lus
ha-ri	ka-na	lõu-na	o-hi
Har-jo-maa	kan-ge	lu-bi	oi-nas
Hei-na-kuu	kaaps-tad	lüh-ter	o-nu
hi-gi	ka-ru	Mä-da	o-ras
hi-mo	ka-su	mä-hi	o-sa
hõ-be	kas-te	ma-gu	o-ma

Ba-da	ree-de	ta-pud	wä-hi
pä-ris	röi-gas	Tar-tu	wä-raw
pa-jo	ri-da	ti-ge	wa-le
pal-ju	rü-ded	te-ra	wals-fus
pe-re	ri-fas	ter-wis	wan-fer
pi-ne	röö-mus	ti-na	wa-na
pi-sar	ro-hi	tö-bi	wa-ri
pö-der	Root-fi-maa	toi-dus	was-tus
pör-fas	roo-bif	too-res	we-ri
pu-der	Sa-da	tü-di	war-gus
pü-ha	Saf-fa-maa	tü-hi	wa-lu
pü-hi	fö-na	tü-dar	wa-ras
puu-sepp	fel-ge	tu-ru	maa-gen
Ra-ba	fu-gu	ll-ba	we-fi
ra-da	fi-ga	u-du	wi-ga
rääs-tas	fö-da	uh-fe	wiim-ne
ra-ha	fös-trad	ük-fik	wi-li
ra-hu	fii-da	ü-lem	wö-ru
rah-was	fu-la	uu-lits	wöö-ras
raa-mat	fuu-rus	u-ni	wö-sa
ra-mu	Tä-ba	u-fin	wah-wa
ras-fe	tä-na	Wa-der	wa-ra
ra-tas	Ta-lin	wae-ne	wa-ba
raud-sepp	Tal-we	wä-gew	Wal-ga.

Kivi on kōwa.
 Taigen on pehme.
 Lammas on waga.
 Hunt on tige.
 Meri on sügam.
 Mägi on kõrge.
 Lumi on kül-m.
 Beri on leige.

Dja on kitsas.
 Wili on walmis.
 Puu on toores.
 Kaarn krooksub.
 Koer haugub.
 Lind laulab.
 Härg ammub.
 Lammas määgib.

Mhi on soe.
 Keew west on palaw.
 Oma on wana.
 Tütar on noor.
 Waat on tühi.
 Kott on wilja täis.
 Lumi on walge.
 Kübar on must.
 Kivi on raske.
 Sulg on kerge.
 Pääw on selge.
 Dõ on pime.
 Kirwes on teraw.
 Nuga on nüri.
 Sõber on truu.
 Kawal mees on walstk.
 Jõgi on lai.
 Tall imeb.
 Lammas sööb.
 Puu kannab wilja.
 Wili saab walmis.
 Rohi närtseb ära.
 Pääw paistab.
 Wihm teeb märjaks.
 Kaste teeb niiskeks.
 Tuul puhub.
 Tuul teeb kuivaks.
 Rohust saab heina.
 Lehm sööb rohku.
 Hunt sööb lamba ära.
 Puu annab wilja.
 Puu wili on magus.
 Lehm annab piima.

Rana poeg piiksub.
 Siga rõhib.
 Hiir piiksub.
 Tuul wingub.
 Konn kargab.
 Kirp kargab.
 Us roomab.
 Lind lennab.
 Kala ojub.
 Laps magab.
 Laps naerab.
 Laps nutab.
 Laps õpib.
 Laps mängib.
 Beri jookseb.
 Kivi on maas.
 Puu tärkab.
 Haige tunneb valu.
 Arst wahest aitab.
 Koer walwab öösel.
 Kuu annab walgust.
 Wiljast saab jahu.
 Jahuft saab taigen.
 Taignast saab leiba.
 Leib täidab kõhtu.
 Turbas põleb kui puu.
 Juuksed saamad halliks.
 Raswast tehakse küünlaid.
 Hani annab sulgi, liha ja
 raswa.
 Ei ükski saa tööta süia.
 Igal mehel ist wiis.

A-bi-kaas.
 a-bi-meēs.
 ä-ma-rif.
 ää-di-kaas.
 a-he-lad.
 ai-tu-mal.
 and-mi-ne.
 an-gri-aas.
 Et-fi-tus.
 Ge-le-want.
 e-la-jas.
 es-mas-pääw.
 Haap-sa-lu.
 här-jaf-sed.
 ha-ga-nad.
 ho-bu-ne.
 Jä-les-tus.
 i-me-täht.
 Ka-da-kaas.
 ka-hef-sa.
 kang-ro-pool.
 ko-na-rif.
 ka-ne-pid.
 kar-ja-ne.
 ka-sa-kad.
 ka-su-kaas.
 kas-wan-dif.
 ka-wa-lus.
 kört-fi-meēs.
 kö-we-rus.
 ko-ha-ne.
 koo-li-pois.
 kol-mas-päew.

kool-meis-ter.
 kü-bar-sepp.
 küü-nar-puu.
 küün-la-kuu.
 ku-nin-gas.
 ku-ning-riif.
 Ku-re-saar.
 kut-fi-kaas.
 kuu-wal-ge.
 Lak-ku-ja.
 la-ti-kaas.
 Lä-ti-meēs.
 lin-na-sed.
 loo-mi-ne.
 lu-ge-ja.
 lu-fi-kaas.
 Mah-la-kuu.
 mets-me-fi.
 maa-fi-kad.
 mar-di-kad.
 Näit-mi-ne.
 nart-sa-kaas.
 nör-gas-tus.
 Ön-ne-tus.
 õn-nis-tus.
 o-ha-kaas.
 o-he-lif.
 o-ra-wad.
 Pähk-la-puu.
 pa-han-tus.
 pa-la-kad.
 pe-ni-koorm.
 pih-la-puu.

pil-li-roog.
 pi-me-dus.
 poi-si-ke.
 pu-na-ne.
 Roo-ma-ja.
 Root-fi-meēs.
 ru-ma-lus.
 ru-fi-kaas.
 Sa-dul-sepp.
 sa-la-lif.
 si-pel-kaas.
 soo-li-kaas.
 sü-gi-se.
 sau-na-meēs.
 Taa-ni-maa.
 Taa-ni-el.
 tõ-bi-ne.
 U-gu-rits.
 ü-hef-sa.
 u-ni-ne.
 um-mi-ne.
 Wah-tra-puu.
 wa-la-tu.
 warb-la-ne.
 we-fi-ne.
 was-ta-ne.
 wi-ha-ne.
 wa-na-meēs.
 wa-ba-dus.
 wa-he-tus.
 We-ne-maa.

Ülem walitseb.
 Alamad kuulwad sõna.
 Sulane kuuleb peremehe sõna.
 Tüdruk kuuleb perenaese sõna.
 Kuld on kollane.
 Beri on punane.
 Selge taewas on sinine.
 Liha keedetakse pehmeks.
 Muna keedetakse kõwaks.
 Kuningas on rikas.
 Lapsed mängiwad heameelega;
 see on küll hea, aga nemad
 peawad ka wahest õppima.
 Reif hakkatus on raske.
 Kiriku sant on waene.

Bea walutab.
 Nahk higistab.
 Seitse wersta on üks peni-
 foorm.
 Gelewant on suur elajas.
 Warblased teewad wiljale põllu
 pääl kahju, aga nemad tee-
 wad ka palju head, sest
 nemad söowad ussid ära.
 Laps on wahest walatu.
 Armsad lapsed, kuulge oma
 isa ja ema sõna, et teie
 käsi häste käib.
 Jumal ei jäta ühtegi asja
 unustusesse.

A-bi-e-lu.
 an-ger-pis-tid.
 ar-mu-ke-ne.
 ar-wa-ma-ta.
 a-wi-ta-ma.
 E-hi-ta-ma.
 ef-si-ta-ma.
 e-na-mis-te.
 Hä-da-li-ne.
 hä-ki-li-ne.
 här-ja-ke-ne.
 Ja-ja-mi-ne.
 i-me-te-gu.
 Ju-ma-la-ga.

Kä-su-tund-ja.
 ka-hek-sa-mas.
 ka-si-pi-di.
 kan-na-ta-ma.
 kar-bi-ke-ne.
 kee-du-wi-li.
 kee-le-kand-ja.
 kei-ki-pi-di.
 ki-be-das-te.
 kir-ja-tund-ja.
 ki-ri-ku-mees.
 kor-ra-li-ne.
 kul-la-ke-ne.
 Lau-la-ta-ma.

lu-nas-ta-ma.
 lau-lu-ke-ne.
 le-pi-ta-ma.
 lü-hi-ke-ne.
 Maar-ja-hei-nad.
 me-si-la-ne.
 Nä-ge-ma-ta.
 nel-ja-kes-te.
 S-hu-ke-ne.
 õmb-le-mi-ne.
 Ris-ti-i-sa.
 Si-ni-mar-jad.
 Wi-has-ta-ma.
 Wa-ras-ta-ma.

Muna on ümargune.

Maea on neljakandiline.

Znimene on terwe.

Znimene saab wabest haigeks.

Arst aitab meid sagedaste.

Suil on pikkad pääwad ja lühikesed ööd.

Talwel on lühikesed pääwad ja pikkad ööd.

Kes sui aeal laisk on, ja midagi ei korja, sellel ei ole talwel midagi süia, ning kes omas lapse põlwes ja nooruses midagi ei õpi, peab wanaduses nälga nägema.

Zumal jagab igauhele oma osa.

Znimene, kes head ei tee, hakkab kurja mõtlema ja tegema.

Znimene võib igas põlwes rahul olla ja õnne leida, kui tema aga igas põlwes mõistab toime saada; kui ta seda teeb, mis tema kohus on teha, ja selle pärast hoolitseb, et ta võiks ikka enam edasi saada.

Sipelgad teewad ikka priskeste tööd, sellepärast ütleb püha kiri: Mine sipelga juure, jina laisk! waata tema wiisid ja saa targaks. Et temal küll pole päalikut, ei ülewaatajat ega walitsejat: siiski walmistab ta oma leiba suil ja korjab kokku oma toidust leikuse aeal.

Selewant elab Masia=maal. Tema kaks hammast nime=take walgets luuks.

Suur wolaskala on sada ja kakskümment jalga pikk.

Maad kuivatakse ära tuulest ja pääwapaistest, ning niijutakse jälle wihmast ja kastest.

Saared on keites paikuse weega ümber piiratud, nenda kui Muhu=maa, Hiio=maa ja Saare=maa.

Znimene näeb, kuuleb, haistab, maitseb ja tunneb.

Kirjutuse tähed.

Weiksed tähed:

a b c d e f g h i j k l m n o p r s t u v ü ö ü

Suured tähed:

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Ö Ü

Aeg, elu, hool, ilm, juuks, kool, laps, mees, noor,
pois, raud, saag, tuul, uus, värv, äär, öö, füüd.

Aadu, Ets, Hans, Jaan, Kaarl, Liifus,
Mall, Nimi, Peeter, Riis, Wald.

Õpetused

mis Siiraki Tarkuse-raamatust leige enamiste lastele tulewad
tähele panna.

Reif tarkus on Jumala käest ja on tema juures
igaweste.

Tarkuse hallikas on Jumala sõna.

Jumala sõnad on tema teod.

Tarkuse hakatus on Jumalat kartma; aga kurja
moistma pole mitte tarkus.

Sumal on kartuse väärt ja väga suur, ja tema vägi on imelik.

Sumala filmad on tuhat kord selgemad kui päike ja waatawad keige inimeste teede peale ja panewad tähele salajad kohad.

Keif inimeste teod on tema ees, ja tema filmade eest ei wõi ühtegi warjule jääda.

Ei ühte ainustki mõtet ei ole tema ees salaja, ei ühte ainustki asja ep ole tema eest warjul.

Keif Sumala teod on väga head, ja omal aéal sünnib keif, mis ta jäädnud. — Tema on oma tarkuse suured asjad kauniste ehitanud.

Tema teod on keif head ja ta annab keif tarwitust kätte sell aéal, kui tarwis on, ja ep ole tarwis öölda: See asi on pahem kui teine; sest keif leitakse omal aéal õige olemast.

Nenda kui tema suurus, nenda on ka tema halastus.

Sumala halastus on wiltsuse aéal nii armas kui wihma pilwed põua aéal.

Sumal on kohtumõistja, ta ei pea ei ühestki lugu.

Kui potisjeppa samu tema käes on, et ta keif, mis ta kätte wõtab, oma meele järele walmistab: nenda on inimesed selle käes, kes neid teinud, et ta nende kätte maksab oma armamise järele.

Ära ütle: Ma olen pattu teinud ja mis häda on mul sest olnud? sest Sumal on pitkameeleline, ei ta jäta so kätte nägemata.

Ära ole Sumala kartuse wastu sõnakuulmata ja ära tule tema juure kahtlase südamega.

Kes Sumalad kartwad, otswad mis tema meele pärast, sest Sumala kartus keelab pattu.

Ära õpeta oma suud mitte wanduma ja ära wõta wiisiks seda, kes püha nimetab ilma asjata.

Kui keegi loeb ja pärast wannub, mis sõna wõtab Jumal kuulda?

Kes Jumalat kardab, sellel peab wiimaks hea põli olema ja ta peab armu leidma oma suremise päämal.

Keige elu aéal armasta Jumalat ja hüüa teda appi oma õnnistuseks.

Waatke wana põlwe rahwa peale ja katske, kes on ennast Jumala kätte uskunud ja on häbisse saanud? ehk kes on jäänud tema kartuse sisse ja on maha jäetud? ehk kes on teda appi hüüdnud ja Jumal ei oleks temast hoolinud?

Kes Jumalat armastawad, küll need hoidwad tema teed.

Hea ja kuri, elu ja surm, waeusus ja rikkus tuleb Jumala kääst.

Kes Jumala pääle loodab, sell ep ole ei ühestki puudu.

Kes Jumalat kardab, see ei karda muud midagi ja ei läha mitte arraks, sest Jumal on tema lootus.

Keige hea teo sees usu Jumalat omas hinges.

Kiitke keik Jumalat, kes üksi suurend asjad teeb, kes ema ihust meid elus hoiab ja wõtab oma halastust mööda meiega teha.

Enne kui sa palud, walmista ennast.

Jumal on meid oma enese sarnatseks teinud.

Ta on meile ülesarmatud pääwad ja aega annud ja on meile meelewalda annud selle üle, mis maa peal on.

Ta on algmisest inimest teinud ja on teda jätnud tema tahtmise kätte.

Snimesed on Jumala käest wiis meelt kätte saanud,

aga kuuentamaks on ta meile mõistust annud ja seitsmen-
tamaks kõnelemist.

Mõistuse ja tundmisega on ta meid täitnud ja meile
head ja kurja näitnud ja meile ütelnud: Hoidke ennast
keige ülekohtu eest; ja on igaihele käsku annud tema ligi-
mese pärast.

Inimesel on noores põlmes himu kurja järele.

Põgene pattu eest, kui ussi eest, sest kui sa tema ligi
tuled, siis mõtab ta sind kinni.

Ära tee kurja, siis ei saa kurjus sind kätte.

Kui pattu aeg on siis pööra ümber.

Oled sa pattu teinud, siis ära kasmata teps enam
sinna juure, vaid palu oma endiste pattude pärast, kui
sa täieste pöörnud.

Ära wiibi mitte Jumala poole pöördes ja ära wiida
aega ühest päewast teise.

Ära lase ennast keelda aegsaste palumast ja ära wiibi
surmani õigeks saades.

Pööra Jumala poole ja jätta patud maha; palu
tema pale ees ja ära pahanda enam Jumala meelt.

Keif liha lähab wanaks kui riie, sest see on see säädus
maailma algmisest: Sa pead tõeste surema.

Keif mis mullast on, saab jälle mullaks, otse kui keif
wesi meresse tagasi lähab.

Ühe inimese pääwade arv on sada aastat, kui palju
on; aga millal igaiks ära sureb, see on täadmata.

Keige oma tegude sees mõtle oma wiimiste asjade
peale, siis ei tee sina pattu ei elades.

Täna kord minule, homme sulle.

Otse kui weetilk meres ja liiwa tera, nenda on tuhat
aastat igaweses aeas.

Iga lojus armastab oma sugu ja iga inimene oma ligimest.

Arma oma ligimese asjad ära oma enese asjade järele ja pane keif asjad häste tähele.

Sumalal ja inimestel on väga paha meel uhkusest. Mida suurem sa oled, seda enam alanda ennast.

Kui teised sind on ülemaks pannud siis ära suurusta; ole nende seas kui üks nende seltsist.

Ära ole julge oma waranduse pääle ja ära ütle mitte: Mul on küll et woiksin elada.

Ära otfi kiitust riiete poolest.

Ära põlga kedagi, kes sant päält näha. Mesilane on pisuke lindude seas ja tema wili on ülem kui magusad asjad.

Ära tõsta ennast suureks, et sa ei lange ja ei saada häbi oma hingele.

Terwis ja hea põli on parem kui keif kuld, ja tugew ihu on enam kui otsata wara.

Üks terwe kehwa, kes omas ramus kange, on parem, kui rikas, kes omas ihus häda tunneb.

Kui sa väga palju sööd, siis saad sa haigeks, ja ahne söömine saadab kõhu walu.

Rasim ihu magab terwisega, ta tõuseb wara üles ja tema hing temaga.

Ühe täitmata inimese peale tuleb see waem, et ta ei wõi magada ja et ta saab wihaseks, ning walu tunneb.

Wiin on palju ära rikkunud.

Ära sunni oma ligimest mitte enese juure jooma.

Kes kasin, see pikkendab oma elu.

Ära ole hooletu omas haiguses, waid palu Sumalat ja pärast käse arsti tuua.

Sumal on arsti rohud maa seest loonud ja mõistlik mees ei põlga neid mitte.

Auusta arsti nenda kui kohus on ja oma tarwiduseks, sest Jumal on teda ka loonud.

Ühe surnu pärast nuta. Mäsi tema ihu finni, nenda kui kohus on ja muretse tema matused. Aga lasse ennast trööstida tema pärast, kui ta waim saab ära lahtund.

Wihane mees ei wõi õigeks mõistetud saada.

Ära kihuta enam selle süüand, kes wihastud on.

Pikka meelega inimene kannatab õige aeani ja hea meel tajub temale wiimaks kasu küll.

Aja omad asjad ära tase meelega siis armastab sind iga armas inimene.

Mõttele wiimiste asjade peale ja jäta wihawaenu maha, et sa temale ei saada hukatust ja surma, ja järe käskude sisse.

Seisa riiust rahul, siis teed sa pattu vähemaks; sest wihane inimene tõstab riidu.

See on hingele libe, kui wiina rohkestes juuakse; see kihutab riiele ja õnnetusele.

Anna oma ligimese ülekohut andeks, siis antakse ka sinu patud sulle andeks, kui sa palud.

Ära anna oma hinge kurbtuse sisse ja ära waewa mitte ihenast oma nõuuga.

Kurbtus on palju tapnud ja ära rikkunud ja ei ole ometi ühtegi kasu jääl sees.

Kadedus ja wiha lühendawad pääwad ja tühi muretsemine teeb wanaks enneaeagu.

See on magus elu, kui töötegia omaga rahul on.

Inimese süda muudab tema nägu heaks ehk kurjaks, ja süda mis haljas on rõõmu sees, teeb pale heaks lahkeks. Lahke pale näitab üles head südame kumbed.

Kes pattuste himude wastu paneb, see ehitab oma elu kauniste.

Õnnis on see, keda tema hing hukka ei moista.

Ära ole rumal, ei suuremas ega vähemas asjus.

Seepärast et ööldakse: See on üks keik! on mittu pattu teinud.

Kes moistmata, see ei pane aega tähele.

Tarf inimene on murelik keikis asjus ja pattu aéal hoiab ta ennaft ekfituse eest.

Enne peab üht asja moistma, kui seda hakkama, ja enne peab nõuu pidama ja pärast järele tegema.

Ära tee ühtegi ilma nõunta.

Ära otji mitte, mis sull wäga raske ja ära püüa mitte, mis sull wäga kange.

Ära põlga mitte tarkade juttu ja käi nende õpetuse sõnade järel, sest nende käest woid sa head õpetust saada.

Kui keegi tarf on, siis hoiä selle poole.

Otse kui see, kes tuult taka aeab, on see kes unenäod tähele paneb.

Unenäod on mitu petnud ja kes nende peale on lootnud, on ekfituse fisse saanud.

Laiskus on palju kurja õpetanud, ära heida seepärast mitte laiskuse peale.

Ära ole laisk ega totter oma tegude sees.

Ära wihka tööd, mis waewaga tehakse, ega põllu tööd mis keige kõrgemast loodud.

Jää oma ammeti peale.

Mis sa noorel põlwel ei kogunud kuidä tahad ja seda wanas eas leida?

Mõttele nälja aea pääle sell aéal kui küll käe on ja waesuse ja puuduse pääle rikkuse päewil.

Pane kirja, mis ja wälja annad ja wastu wõtad.

Mita waest, ja ära lasä teda enesest ära tühjalt seda mööda, kui temal tarwis on.

Alita ligimeft oma jõudu mööda.

So käfi ärgu olgu wälja firutadud wõttes, ega kinni jälle andes.

Ära jäta waest toitmata. Pööra oma kõrwa waese poole ja wasta temale rahulisel wiisil tafase meelega.

Kes leiba rohkeste wälja jagab, seda õnnistawad õigede uuled ja tunnistus tema headuseft on tõfine.

Kes leiwaga kallis on, selle wastu nurisewad rahwas ja teenistus tema sitkuseft on wali.

Wane omad anded luku taga waese südamesse.

Waese põlwe ei pea ikka ära põlgama, sest seda rikast, kell ep ole meelt, ei tule suureks panna.

Kell hale meel on, see laenab ligimesele.

Laina ligimesel sell aeal kui temal tarwis on, aga anna ka oma ligimesele jälle õigel aeal.

Hea mees saab käemeheks oma ligimese eest.

Ära unusta käemehe armu. Patune armab käemehe waranduse enese oma olewad ja kes tänamata meelega on, jätab seda kimpu, kes teda päästnud.

Üks ustaw sõber on üks tugew warjupaik; kes teda leiab, see leiab õnnistuse warandust.

Ära unusta sõpra omas südames, ja mõtle tema pääle, kui full warandus on.

Armasta sõpra truiste ja ole ustaw temaga; aga kui sa tema salajad asjad ilmutad, siis ei saa sina teda enam kätte.

Sõpra ei tunta mitte hea põlwe aeal ja wihamees ei jää tundmata õnnetuse aeal.

Patune inimene segab sõbrad ära ja saadab rahuliste wahete keele peksmist.

Ära wõta ette ei ühteainust walet teise ette waletada, sest see ei tule heaks, kui sa oled harinenud see peale.

Wale on paha asi inimesel.

Ära ole kaval.

Kes auku kaebab, langeb sinna sisse, ja kes köit mõrguis paneb, seda võetakse teega kinni.

Kurjad kõned tõstetakse sagedaste; ära usu sellespärast keif kõnet.

Enne kui sa järele kuulad, ära laida mitte seda mööda kui sa kuuled.

Wili näitab üles, kuidas puu on hoitud; nenda näitwad mõtted ja kõned inimese südamed üles.

Inimest katsutakse läbi tema kõnedest.

Kes salajad asjad ilmutab, see on usaldust kaotanud.

Ära ole noble oma keelega.

Kui teine räägib siis ära lobise palju.

Ära wasta mitte, enne kui sa kuuled, ja ära tule kõnega wahela, kui teine kõneleb.

Lahke suu teeb enesele palju sõpru ja see keel, mis hästi mõistab rääkida, võib palju häid kõnesid kõneleda.

Häbene ennast need sõnad wäljarääkimast, mis sa oled kuulnud ja salaja kõnet ilmutamast; siis leiad sa tõeste armu igauhe inimese ees.

Ära kõnele wõõra eluwiihise üle ei sõbrale ega wihamehele.

Kes oma keelt tallitseb, see võib selle juures elada, kes järele ei anna, ja kes tühjad jutud wihkab, see tunneb wähemad waewa.

Õnnis on see, kes oma suuga ei effi.

Parem on noomida, kui salaja wihastada.

Kes head kurjaks pöörab, see teeb kawalaste, ja laidab ka kurjaste need asjad, mis korda lähawad.

See on paha wiis ühest inimesest, kui ta ukse taga salaja kuulatab.

Õnnis on see rikas, kes ei käi kulla järele ja seda leitakse ilma laitmata olemast.

Mõni saab rikkaks, et ta kassinaste elab ja tallele hoiab.

See töömees, kes joodik, ei saa rikkaks.

Sikkel mehel ei kõlba rikkus mitte.

Kes istenele wastu kuri on, kelle wastu peaks see hea olema?

Kuld on mittu ära rikkunud.

Mittu on raha pärast häda sisse sattunud; nende hukatas on sündinud nende ilma nähes.

Ülekohtuste warandus kuwab ära kui oja ja saab häkiste otja, kui suur pikne wihmaga.

Kes kulda armastab, see ei ole õige.

Jumal on isa auustanud üle laste ja ema meelewalda üle poegade on ta kinnitanud.

Auusta oma isa töö ja sõnaga et tema õnnistus so peale tuleks; sest isa õnnistamine kinnitab laste koad ja ema arawan-
dumine kujuk nende alused ümber.

See on kui teotaja, kes isa maha jätab ja kui Jumalast ära neetud, kes oma ema wihastab.

Laps, ole abiks oma isale tema wanaduses ja ära kurwasta teda tema elu ajal.

Ära tee mitte inimesele häbi tema wanas eas, sest mõned meie seast saamad ka wanaks.

Ära ole loba wanade hulgas.

Kolme asja pärast olen ma rõõmus küll, mis Jumala ja inimeste meelest armsad on: kui wennad ühel meelel on, kui ligimesed sõbrad on ja kui mees ja naene häste kokku lepiwad.

Katju et sa oled hea nime all. Ära saada oma nimel teotust.

Olgu neid küll palju, kes sinuga rahu pidawad, aga waewalt olgu üks ainus tuhandette seast sinu nõuu-andja.

Mis hundil on tegemist lambaga? Nenda ep ole patusel tegemist jumalakartlikuga.

Ära lase ennast iga ühest tuulest ajada ja ära käi iga tee pääl.

Ära tee paha orjale, kes õiete teeb, ega palgalisele, kes teeb mis kohus.

Häbene ennast wait jäämast selle wastu, kes sind teretab.

Ära ilmuta igamehele, mis so südames, siis ei saa ta sind kawalaste tänada.

On sull weiksed, siis hoia neid.

Hommiu palwe.

Oh helde, armuline keigewägewam Jumal, meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa! Mina tänan sind keigest südamest, et sina mind minewal öösel oled armulikult hoidnud, et minu hinge waen-
lased mind ei wõinud hullada ega rikkuda. Sinu nimel olen mina omast ihulikust unest ülestöusunud, sinu poole pööran ma ennast, sest et sina mind oled loonud ja lunastanud, ja sina üksnes wõid ka oma püha Waimu läbi mind uueste luua ja pühitjeda. Ärata mind ka nüüd ja järgeste üles waimulikust patu-unest, et

mina pääw pääwast wõiksin öieti mõista, kui suur minu rumalus on, minu patuse sündimise poolest, ja kuidas minu kuri süda ikka püüab kaduwad, ilmalikud annid ja hinud suuremaks ja kallimaks pidada, kui waimulikud annid ja hinud. Anna mulle armas taewane Jssä armu, seda minu suurt sõgedust tunda ja kahetseda, ja päästa mind minu rumalusest. Anna ja kaswata minu sees õiged usku, waimuliku kartust ja wäge igapäaw sinu sõna hästi tähele panna, seda ükspäinis uskuda ja wihkuda keik kurjad nõuud, mis kuradist kurja inimestest ja minu kurjast südamest mulle antakse, et mina sinu armu ja igapäawase kahetsamise ja patustpöörmise läbi wõiksin oma wana kurja südant suretada, keige pattu ja kurja himmudega. Seepärast hoia mind, keigewägewam õnnistegija, sellinatsetel pääwal kuradi kiusatuse eest, et tema mind needmise ja wandmise, liia joomise, warguse, laiskuse, petmise, sõnakuulmata elu ja muu patude läbi oma wõrkude sisse ei saa, ega feeläbi minu waele hinge ära ei hukka. Pühitse mind aga, kallis püha Waim, et see uus inimene, ehk uus süda, meel ja mõte igapäaw wõiks ette tulla ja ei mitte filmakirjaks inimeste nähes, waid Jumala ees õiguse ja püha elu sees elada. Aita mind siis ka, armas taewane Jssä, et ma oma tööd teen ei mitte filmakirjaks, kui see, kes inimeste meelepärast püüab olla, waid et ma wõiksin oma wanemate sõna kuulda, waga südamega Jumalad kartes ja hea meelega teha, mis nemad käskwad. Anna mulle armu et mina ka nende sõna wõtan kuulda, kes minu wastu wäga waljud on, et ma niijuguste wastu ei nurise, waid kindlaste usun, et ka see minu heaks peab tulema, kui mina kannatlik olen, sest et keik peab heaks tulema neile, kes Jumalad armastawad. Juhata mind nenda, armas taewane Jssä, täna ja igal aeal, et keik minu mõte, tegu ja elu wõiks sinu meelepärast olla. Sinu hooleks annan mina oma ihu ja hinge, wanemad, sugulased, keige enamiste keik wagad ristiinimesed. Sinu püha Waim walitsegu mind, sinu püha Ingel olgu minu juures, et see kuri waenlane minu pääle wõimust ei saa. Amen.

Palwe enne sööma - aega.

Armas taewane Jssä! Keik loomad saawad sinu käest oma toidust.

Ka mulle annad sina, mis mulle tarwis on, ja toidad mind isa armuga. Õnnista ka minu täna pääwast sööma - aega oma isaliku õnnistamisega, ja lasse seda mulle terwiseks sigida. Anna

et ma sinu annide eest sulle südamest tänu annan ja neid kasiuusega wastuwõtan ihu ülespidamiseks ja kinnituseks, et ma jõuaksin sinu tahtmist teha ja oma ligimest armuga orjata. Toida ka minu hinge see õpetuse läbi, et ma sinu armu tegudest ühte ainustki ei ole ära teeninud, ja seepärast keigega pean rahul olema, mis sinu armukaed mulle jagawad Jeesuse Kristuse minu õnnistegia pärast. Amen.

Palwe pärast sööma - aega.

Mina tänan sind, armuline taewane Issa, et sina mind oled söötnud ja jootnud. Sinu kallid nimi olgu see eest kiidetud! Nüüd lähan ma jälle hea meelega oma töö kallale ja palun sinu käest õnnistust, et minu töö ja tegu saaks õnnistud ja sinu tahtmise järele tehtud. Kui mina sinu tahtmise järele teen, sinu käsud pean ja oma ligimest armastan, siis ei jäta sina mind ega minu omaksed ilma leiwata ja annad mulle, kui ma ükskord siit ilmast äralahkun, rahuaseme taewas, kus mulle enam ihu toidust waja ei ole ja mina püha inglide seltsis sind kiidan ja tänan keige armu eest, mis sina mulle oled näitnud oma poea Jeesuse Kristuse läbi. Amen.

Oh tu palwe.

Oh helde, armuline, keigewägewam Jumal, meie Issanda Jeesuse Kristuse Isa! Sind tänan mina keigest südamest, et sina mind minewal pääwal oma suure armu ja wäe läbi oled hoidnud ja kaitstud, et kurat mind oma kawalusega ei wõinud hukkada. Mina ei ole mitte wäärt keige see armu eest, mis sa minule siit saadid ja tänapääw oled teinud. Mis tänu wõin mina sinule see eest anda? Paljast sõnast ei hooli sina mitte, waid sina ütled: Anna mo poeg, mo tütar oma südant minule ja olgu sinu tee ja tahtmine minu meele pärast. Minu helde Issa! Sa tead misfugune kuri süda mul on. See ei taha mitte sinu teed armastada, waid ikka laia tee peal käia, mis hukatuse sisse saadab. Wõta seda kurja südant minu seest ja paranda pääw pääwalt minu eksitused ja tee mind õige usu läbi kõlbawaks, et mina oma patu häda südamest tunnen, kahetsen ja oma õnnistegia Jeesuse Kristuse poole kõwaste hoian, kes ükspäinis wägew on, minu patu haawu parantama ja minu ihu ja hinge pühitsema. Tuleta minu meele, et kui see tänane pääw on lõpnud, nenda ka minu elupääwad peawad otsa

saama, ja et sina siis igaiühega tahad aru pidada, kuidas tema siin ilmas on elanud, ja tema kätte maksta sedamööda, kui igaiüks on teeninud, olgu head ehk kurja. Anna mulle seepärast armu, igapäev püha muret oma hinge eest pidada, et mina võiksin täna ja iga õhtu oma wigad ja eksitused sulle südamest üles tunnistada ja nende vastu abi otsida ja leida. Oh Issand! Manitse mind alati oma püha Waimu läbi. Anna mulle andeks Jeesuse Kristuse minu Issanda pärast keif minu eksitused ja patud, mis on täädamad ja täädmata, miska mina sinu vastu olen eksinud ja puhasta minu südant neist armulikult. Soia mind sellinatfel öösel keige patu, kurja ja kahju eest, ja ärata mind home wara üles, et ma uue päewaga võiksin uue elu sees käia, keigest liha ja waimu roojusest püha Waimu abi läbi ennast puhtaks teha ja seda pühitsemist lõpetada Jumala kartuses Jeesuse Kristuse minu õnnistegia pärast. Amen.

Palwe.

Oh taewane Issa, armuline Jumal! Mina olen üks patune mullatükk, ja ep ole wäärt, et ma omad käed ja silmad taewa poole tõstan sind paluma; aga et sina ihi meid oled käsknud paluda ja meile oled töotanud, et ja meie palwed tahad kuulda, siis tean mina, et mo palwed Jeesuse Kristuse pärast sinu meelepärast on. Nita siis, armuline Jumal, et mina õpin öiete Jeesuse nimel waimus ja tões paluma. Siiguta minu südant, oh helde Issa oma sõrmega, tühenda sedasama keigest tühjast mõttest. Pühitse minu suu ja pane ihi need sõnad minu keele pääle, mis ma sinu ette pean üles rääkima. Pane minu silmad ja kõrwad kinni, et ma ühtegi ei näe, ega kuule, mis siin ilma pääl on, waid et süda, meel ja mõtted võiksid taewa poole miinna. Kuule siis ka igal aeal minu palwed, ja päästa mind keigest hädast Jeesuse Kristuse pärast. Amen.

Mumrid.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	0.
10.	20.	30.	40.	50.	60.	70.	80.	90.	100.
1,000.	10,000.	100,000.	1,000,000.						

